

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze bakalářská práce

**Krajské volby ve Středočeském kraji ve vztahu ke
krajskému rozpočtu a dotacím**

Jan Vacíř

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Bakalářská práce „Krajské volby ve Středočeském kraji ve vztahu ke krajskému rozpočtu a dotacím“ se zabývá krajským zřízením, se zaměřením na situaci Středočeského kraje. V teoretické části se snažím vysvětlit teorii voleb druhého řádu a jejich aplikaci na krajské volby v českých podmínkách. Také se věnuji krajským volbám, jejich výsledkům a jak ovlivňují fungování krajských institucí. V teoretické části jsou také vysvětleny krajské finance, se zaměřením na fondy a dotace. Společně s krajskými fondy jsou zkoumány i ty evropské a je vysvětlen systém jejich čerpání. Praktická část je soustředěna okolo vlastního výzkumu, který jsem k danému tématu provedl. V závěru je pak provedeno propojení teoretické části s výzkumem za účelem zjištění, jak teorie odpovídají skutečnosti, a jaký je skutečný význam krajů uvnitř systému státní správy. Postupně je odkrýván nejen teoretický stav, ale za pomoci výsledků dotazníků i praktický pohled občanů, voličů.

Klíčová slova: kraje, krajské volby, teorie voleb druhého řádu, rozpočet, dotace, evropské fondy

Cíl, metodika a výsledky práce

Cílem práce je zjistit a popsat vztah mezi krajskými volbami, rozložením krajského rozpočtu se zaměřením na dotace a fondy Evropské unie, a postojem veřejnosti, tzn. potenciálních voličů k těmto otázkám a vazbám.

Cíl práce má několik dílčích cílů. Prvním cílem teoretické části je popsat teorii voleb druhého řádu a její aplikaci na krajské volby v České republice. Cílem druhé části je charakterizovat krajské volby, a to jednak z pohledu mechanismu volby, a dále z hlediska volebních výsledků a účasti. Zvláštní pozornost bude věnována výsledkům ve Středočeském kraji a jejich dlouhodobým trendům. Cílem třetí části je analyzovat krajské rozpočty, a to jak ze strany struktury rozpočtů, tak ze strany procesů a postupů při jejich tvorbě a schvalování, opět se zaměřením na Středočeský kraj. Dalším dílčím cílem práce je popsat krajské a posléze evropské dotace a fondy a pohled na jejich čerpání a rozdělování. K dosažení těchto cílů bude použita metoda studia odborných dokumentů.

První část teoretické části, věnovaná volbám druhého řádu, ukazuje teoretické zakotvení krajské samosprávy. Ukazuje se, že nízká volební účast, vysoké procento neplatných hlasů a úspěchy regionálních, neparlamentních a opozičních stran, nejsou jen ojedinělé a osamocené jevy, ale že se jedná o rysy širšího kontextu krajských voleb. Teorie voleb druhého řádu tak vysvětluje řadu fenoménů, které se okolo krajů vyskytují, a pomáhá je zasadit do politologického kontextu. Druhá část teoretické části, věnovaná krajským volbám, ukazuje nejprve historii vzniku krajů. Dále se věnuje výsledkům a ostatním charakteristikám krajských voleb ve Středočeském kraji od roku 2000 do posledních krajských voleb v roce 2012. Ukazuje, jak se z kraje, kde se etablovala KDU-ČSL a ODS, během jediných voleb stala základna ČSSD a později i KSČM. Následující kapitoly ukazují výsledky krajských voleb v roce 2012 a pokračující krizi pravicových (a tehdy i vládních) stran na regionální úrovni, a naopak další nárůst popularity komunistů na této úrovni státní správy. Třetí část teoretické části, věnovaná krajským rozpočtům, se nejdříve věnuje srovnání rozpočtů všech krajů a nepoměry v jejich výši. Přibližuje příjmy, výdaje a schodky jednotlivých krajů a snaží se ukázat trendy v těchto charakteristikách. Samostatná kapitola je věnována podrobné analýze rozpočtu Středočeského kraje, který dosahuje 18 mld. korun a je největším ze všech krajských rozpočtů. Poslední kapitola této části je věnována fondům Středočeského kraje a dotacím. Přestože se jedná o jednu z menších položek, dosahující jen přibližně 500 mil. ročně, jedná se o politicky důležitou kapitolu rozpočtu. Poslední část teoretické části, věnovaná evropským fondům a dotacím, je věnována pohledu na tyto externí zdroje příjmů. Nejprve je ukázána historie fondů a jejich čerpání, zvláště v období 2006-2014, kdy měli kraje prostřednictvím Regionálních operačních programů přímý vliv na rozdělování téměř 27 mld. euro. Kapitola ukazuje selhání tohoto programu a plán operačních programů pro roky 2014 – 2020, který už s ROP pod kontrolou krajů nepočítá a vrací pravomoci zpět do Prahy, prostřednictvím Integrovaného operačního systému. Teoretická část tak přináší základy pro analýzu výzkumu v praktické části.

Hlavním cílem praktické části je na základě dotazníkového šetření zjistit znalosti, které má veřejnost o krajském rozpočtu, jeho struktuře, čerpání dotací a o objemu peněz přicházející z fondů Evropské unie a dále analyzovat, do jaké míry ovlivňuje tyto znalosti jednání voličů v krajských volbách. Použitou metodou v případě praktické části byl polo-standardizovaný dotazník distribuovaný online. Prostřednictvím tohoto dotazníku se podařilo získat celkem 222 respondentů a jejich odpovědi byli zpracovány kvantitativní metodou.

Celý výzkum je rozdělen do čtyř tematických okruhů – (1) demografické otázky, které měly pouze ukázat rozvrstvení respondentů, (2) otázky týkající se krajských financí, (3) krajských institucí a (4) krajských voleb. Dohromady se jednalo o 21 otázek.

Faktem, který výsledky výzkumu bezesporu ovlivnil, bylo, že 75 % respondentů byli pravidelní voliči. Vzhledem k tomu, že skutečná volební účast dosahovala ani ne polovičních hodnot, jednalo se o poměrně speciální skupinu respondentů. Výsledky demografické části potvrdili, že většina respondentů je ze Středočeského kraje a že převažují mladší respondenti, což bylo žádoucí. Zároveň v ostatních otázkách této části bylo potvrzeno uspokojivé rozvrstvení v jiných charakteristikách. Druhá část ukázala, že znalosti krajského rozpočtu jsou mezi respondenty víceméně povrchní. Na druhou stranu se zde objevuje skupina cca 20 % respondentů, kteří odpovídali správně na všechny otázky. Poslední z této skupiny otázek propojovala oblast ekonomickou a politickou a směřovala na to, zda si respondenti myslí, že jsou dotace rozdělovány podle politického klíče. Na tuto otázku 75 % odpovědělo, že ano. Ve skupině otázek, které se týkaly krajských institucí, konkrétně zastupitelstva a rady bylo opět patrné, že znalosti těchto institucí nejsou nijak široké. Objevuje se skupina více než 20 % lidí, kteří nedokázali na tyto otázky vůbec odpovědět a zvolili neví. Z poslední části, věnované otázkám okolo krajských voleb vyplynulo několik zajímavých zjištění. Prvním byla nízká stranická konzistence mezi komunálními a krajskými volbami. Druhý byl nízký význam, který respondenti přiřkládali ekonomickým faktorům při jejich výběru v krajských volbách. Zároveň se projevilo, že respondenti mají o volební účasti v krajských volbách přehled a více jak polovina z nich jí odhadla správně.

V závěru dochází k propojení obou částí práce, tzn. teorie s výsledky výzkumu. Je vidět, že i po 15 letech od jejich ustanovení mají kraje daleko k bezproblémovým institucím a jejich pozice uvnitř státní správy je slabá. Platí to v očích respondentů, tj. voličů. Je vidět, že se potýkají s řadou ekonomických i politických problémů, mezi nimiž bývá často souvislost. Fakt, že během této doby byly kraje 13 let v opozici vůči vládě, jejich pozici nevylepšil. Ukazuje se, že krajům chybí v první řadě dlouhodobá koncepce rozvoje jejich fungování. Je otázkou do budoucna, jak se pozice krajů změní. V současnosti již totiž nejsou v opozici a je možné, že během dalšího období, tj. 2016 – 2020, bude mít řada krajů podobné koalice jako na vládní úrovni.

Seznam použitých zdrojů

- BALÍK, Stanislav a Jakub KYLOUŠEK. *Krajské volby v České republice 2004*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 235 s. Studie (Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), sv. č. 38. ISBN 80-210-3880-2.
- GRÝCOVÁ, Petra. *Rozpočtový proces ÚSC – zpracování rozpočtu ÚSC*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. Vedoucí práce JUDr. Ivana Pařízková, Ph.D.
- HAVLÍK, Vlastimil a Libor HOSKOVEC. Krajské volby v České republice v kontextu konceptu voleb druhého řádu. Analýza vybraných aspektů voleb do krajských zastupitelstev v letech 2000–2008. *European Electoral Studies*. Brno, 2009, roč. 4, č. 1
- KOPŘIVA, Radek. *Územní samospráva a lokální demokracie: Případová studie města Žatce*. Praha, 2009. Disertační. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Doc. PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc.
- LaPlant, J. T., Baun, M., Lach, J., & Marek, D. (2004). Decentralization in the Czech Republic: The European Union, political parties, and the creation of regional assemblies. *Publius*, 34(1), 35-51. Retrieved from: <http://infozdroje.czu.cz/docview/217591442?accountid=26997>
- REIF, Karlheinz a Hermann SCHMITT. Nine second-order national elections – A conceptual framework for the analysis of European election results. *European Journal of Political Research*. 1980, roč. 8, č. 1.
- SLAVÍČEK, Petr. Státní fondy v České republice. *Auditor*. 2010, č. 7.
- ŠARADÍN, Pavel. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 161 s. ISBN 978-80-244-1876-6.

- ŠVEC, Kamil. *Analýza voleb do krajských zastupitelstev v roce 2008 v kontextu teorie koalic a srovnání s volbami v roce 2000 a 2004*. Acta Politologica. 2010, roč. 2, č. 2.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2014 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/>
- *Schválený rozpočet*. In: Středočeský kraj: Samospráva [online]. 2015 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.kr-stredocesky.cz/web/14432/53>
- Granty a dotace. *Středočeský kraj* [online]. 2015 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/granty-dotace>
- Závěrečný účet Středočeského kraje 2013. In: *Středočeský kraj: Samospráva* [online]. 2014 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.kr-stredocesky.cz/web/14432/79>
- Odkazy na články s prvkem korupce při získávání dotací: Aneb kdo nám dělá špatné jméno. In: GRANT ADVISOR, spol. s r.o. *DOTACE online.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.dotaceonline.cz/Page.aspx?SP=Korupce>
- Informace o čerpání z fondů EU. In: MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Evropské strukturální a investiční fondy* [online]. 2015 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Informace-o-cerpani>
- Programy pro programové období 2014-2020. In: MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Evropské strukturální a investiční fondy* [online]. 2015 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020/Operacni-programy>